

Tysk-franskt samarbete: möjlighet eller problem?

På senare tid har det vuxit fram en fransk-tysk samsyn om ett brådskande behov av att stärka Europa. För andra medlemsstater gäller det att förhålla sig till och försöka påverka det som kan bli gemensam EU-politik.

Den 3 april 2019 anordnade Sieps ett seminarium om Frankrikes och Tysklands dialog om EU:s framtidsfrågor. Talare var Katarina Engberg, senior rådgivare vid Sieps och författare till en analys på detta tema. Kommenterade gjorde Rikard Bengtsson, docent i statsvetenskap vid Lunds universitet, och Jan Amberg, minister vid UD:s enhet för Europeiska unionen. Moderator var Göran von Sydow, tf direktör vid Sieps.

Vad har fått Frankrike och Tyskland att intensifiera sin dialog om EU:s framtidsfrågor? Katarina Engberg pekade på brexit men underströk framför allt förändringarna i omvärlden. När USA blir mer protektionistiskt och Kina flyttar fram sina globala positioner har Frankrike och Tyskland blivit mer angelägna om att hävda och skydda europeiska intressen.

Engbergs analys bygger på intervjuer – främst vid regeringskanslierna i Paris och Berlin under hösten 2018 – och fokuserar på ett antal centrala politikområden. Gemensamma överenskommelser tas också upp, såsom Aachenfördraget från januari 2019. En bild som träder fram är att de båda ländernas roller och relationer är stadda i förändring. Man behöver därför frigöra sig från stereotyper för att förstå den samsyn som växer fram, menade hon.

Ett exempel är att Tyskland lite oväntat driver på för en effektivare gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, bland annat med förslag om omröstningar med kvalificerad majoritet på vissa områden. På försvarsområdet finns också signaler om en utökad tysk försvarsbudget, som både absolut och i förhållande till BNP är mindre än den franska. På försvarsmaterielområdet pågår vidare viktiga sam-

ordningsprojekt i form av försvarsfonden. Fonden föreslås få 13 miljarder euro i EU:s kommande långtidsbudget och Tyskland har varit angeläget om att många medlemsstater ska delta.

Ekonomi är enligt Engberg det mest centrala området och täcker många delfrågor, i synnerhet stabiliseringen av euron. Frankrike har drivit på för en budget för euroområdet, gärna med en stabiliseringsfunktion. Tyskland tar inte gärna det största ansvaret för överföringar till länder i kris och intar en försiktig hållning till riskdelning inom bankunionen. Uttalanden från den tyske finansministern Olaf Scholz pekar dock på en beredskap för en mer expansiv tysk ekonomisk politik som kan få stabiliserande effekter inom hela EU.

Är det då ett problem att de största medlemsländerna driver på utvecklingen i EU? Katarina Engberg menade att det i viss mån kan vara så, men att det är värre om Frankrike och Tyskland misslyckas. En av hennes poänger är också att de inte alltid förstår varandra. Men framför allt räcker det inte med tysk-fransk enighet: andra medlemsstater måste vara med och påverka. Budskapet riktade hon inte minst till Sverige, som har varit mer anglosaxiskt orienterat.

Drivkrafter i skuggan av brexit

Rikard Bengtsson underströk att EU går igenom en formativ tid och att det fransk-tyska initiativet kan ses ur flera perspektiv. Å ena sidan kan det vara en reaktion på en värld där EU inte längre står i centrum. Å andra sidan kan det också vara ett proaktivt försök att inta en politisk ledarroll. Det politisk-ekonomiska perspektivet ska inte heller glömmas bort, det vill säga strävan efter att stärka de europeiska ländernas konkurrenskraft.

Vidare framhöll Bengtsson vikten av att följa den interna dynamiken. Just nu överskuggas mycket av brexit, men längre fram kommer andra frågor att släppas fram. Det handlar till exempel om hur den fransk-tyska dialogen påverkar EU:s institutioner och var på den politiska skalan som de fransk-tyska preferenserna kommer att placera sig.

Hur stor vikt ska man då lägga vid den fransk-tyska axeln? Bengtsson poängterade att ambitionsförklaringar inte är verklighetsbeskrivningar. Det viktiga är också hur andra medlemsstater tar emot dem – och därmed hur sammanhållna eller splittrade de är. Bakom de båda ländernas samsyn finns dessutom djupare skillnader. Men oavsett styrkan går det fransk-tyska ledarskapet inte att bortse från, och den är också efterfrågad av andra medlemsstater.

Vikten av ömsesidig förståelse

Att det pågår ett paradigmskifte var något som Jan Amberg ville understryka. Dels måste nästan alla problem inom EU numera ställas i ett globalt perspektiv. Dels utmanas grundläggande värden, inte bara europeiska utan även inom den internationella säkerhetsordningen. Det för med sig förändringar och Amberg pekade på att Tysklands ”genetiska” ovilja att inta en ledarroll har minskat, medan Frankrikes ledarroll har utvecklats till att inkludera fler intressen.

När det gäller schabloner fastnar länderna ibland själva i dem, och enligt Amberg kan Frankrike och Tyskland behöva ”återupptäcka” varandra. Generellt pekade han på att det i dag är centralt att reflektera över sin egen roll och att förstå den andres utgångspunkter – diplomatins grundval.

Vilka krav ställer då dagens utmaningar på Sverige? Enligt Amberg gäller det att Sverige vässar sina ståndpunkter, skapar nya allianser samt försöker balansera arbetet i EU:s institutioner med arbetet mellan huvudstäderna. Han framhöll även att Sverige mer än tidigare strävar efter att bygga relationer med andra än likasinnade. Det gäller att gå ur de vanliga kretsarna och relatera till dem med andra utgångspunkter.

Katarina Engberg välkomnade den inriktningen och underströk att det i utformningen av den svenska EU-politiken krävs mer hårt arbete och mindre självtillräcklighet.

Strategier för inflytande

Under frågestunden diskuterades allt från inställningen till Ryssland, Tysklands nya syn på sitt förflutna till vem som har förlorat och vunnit på EMU. En fråga gällde vilka partner Sverige söker med tanke på att Storbritannien är på väg ut ur EU. Det framkom bland annat att man inte per automatik letar ersättare utan istället söker olika samarbeten. För Sverige är frågan om euroområdet också ett ständigt aktuellt dilemma som handlar om var inflytandet och makten finns.

En närliggande fråga handlade om små medlemsländer gör klokt i att ställa sig på Europeiska kommissionens sida för att få ökat inflytande. Rikard Bengtsson menade att det för ett land som Sverige kan finnas anledning att ta hjälp av kommissionen för att komma framåt, inte minst i samband med ett ordförandeskap – vilket för Sveriges del blir aktuellt 2023.